

„Íme, ennyire beleszól a Végzet az ember apró terveibe.”

(H. G. Wells: *Emberek a Holdban*)

78 Galántai Zoltán

A HOLDLAKÓK

Már nem reménykedem semmiben. Valójában persze nincs min csodálkoznom, hiszen miért is hitük volna, hogy a darwini evolúciós elmélet csak itt, a szűkebb földi környe-

zetben határozza meg a fejlődés menetét, és dönti el, hogy ki kerekedik felül. De álmatlan éjszakáimon olykor azért felidézem magamban életem azon korszakát, amikor egy „szőlődomb árnyékában, Itália kék égboltja alatt” vettem papírra a Holdon, az emberitől olyannyira idegen természetű Szelelenit-rovarok között átélt meghökkenő és rémületes eseményeket, melyekre akkor került sor, amikor „részt vettem Cavor csodálatos kalandjaiban”.

Ilyenkor mindig újra rádöbbenek, hogy legalább akkora kontraszt van az akkori meg a mostani állapot között, mint amennyire eltérnek egymástól a kíméletlenül perzselő holdi reggelek a napfény borostyánszínű, olvadt ragyogásával és a kráterek mélyén valószínűtlen gyorsasággal növekedő, színes és burjánzó vegetációjával meg az elviselhetetlen hidegségű éjszakák között, amikor az égbolt hirtelen elfeketül, a Hold mélyébe vezető kapuk lezárulnak, és megszólal egy földalatti harang. Mi pedig az első hópelyheket figyelve érezzük fölénk borulni „*azt a roppant ürességet, amelyben minden fény, minden élet és minden lét csak egy hulló csillag felvillanó és elenyésző ragyogása*”.

Nem is lehetne más milyenebb.

De nem akarok túlságosan előre sietni az események leírásával, elvégre azt próbálom érthető módon összefoglalni, ami a jelenlegi állapothoz vezetett, még ha nem vagyok is biztos benne, hogy lesz, aki elolvassa. De ha mégis akad majd ilyen, akkor annak el kell mondanom, hogy Cavor nélkül, aki a Szeleleniták fogságában maradt, a világűrből visszatérve még napokig kába voltam. Én pedig, bármennyire is fáj, hogy nem tudtam megmenteni, azért újra és újra azt éreztem, hogy milyen jó is itt nekem, Angliában, a kéklő és lágy levegő óceán mélyén élni pasztellszínű tájakkal és puha alkonyati árnyékokkal körülveve, a földfelszínen. Lenyűgözött a fák és növények szépsége meg a törzsük, a levelük, a szirmaik tapintása, és kimondhatatlanul élveztem a hozzám hasonló emberek társaságában töltött időt, akik elismerésért, munkáért vagy szerelmért küzdöttek, és akik kicsinyes problémái számomra olyan jólesően ismerősek voltak. Akkoriban szerettük a társadalmat egy dzsungelhez hasonlítani, ahol csak a legrátermettebb marad fenn: de persze nincs ebben semmi kíméletlenség ahhoz képest, ami a Szeleleniták világát jellemzi.

Aztán egy Julius Wendigee nevű holland rádió technikusnak sikerült Cavor utolsó távirata egy részét fognia a Holdról, és ezzel ő is később bekövetkező katasztrófa egyik öntudatlan eszközévé vált. Az üzenet értelmetlen dadogásba fúlva megszakadt, és én talán túlságosan élénk és emberi képzelettel még azt is látni véltem, amint a barlang belső fénye 79
által „a kékesen megvilágított, árnyékszerűen megtépázott Cavort” a Hold-mogul harcra kitenyészített és célszerszámmá alakított katonái elhurcolják sebtében összetákolts adókészüléke mellől. Talán még mélyebbre viszik a Hold kérgébe vájt barlangrendszerükben; de az is lehet, hogy megölik: legfeljebb ennyit tudtam elképzelni. Ez a fantáziám által megalkotott jelenet nagyon is összhangban volt akkori meggyőződésemmel, mely szerint szerencsétlen kalandom immár lezárult, és a legrosszabb lehetőség eszembe sem jutott. Az, hogy régies kifejezéssel élve nem az emberiség a teremtés koronája.

Pedig gondolhattam volna rá.

Utólag ironikusnak tűnő módon ugyanis a cavorit nevű csodálatos antigravitációs anyag erejének köszönhetően könnyű buboréként a Hold felé repülve, az oda úton, amikor különben üresen teltek volna az órák, a csillagok közötti végtelen és sötét térben, arról győzködtem Cavort, hogy fajunknak az eugenika révén a saját kezébe kellene vennie a biológiai sorsát. Hogy ez a felemelkedés útja, és pazarlás lenne hagyni, hogy újabb és újabb, a társadalom számára felesleges, sőt, esetleg káros mutációk meg variációk jelenjenek meg.

Logikusnak tűnt tehát, hogy talán még specializálódni is fogunk: talán valahogy úgy, mint ahogy vannak vadász- és szánhúzó kutyáink is. Mindegyik alkalmazkodott a feladataihoz. Egy tudósnak, mint amilyen Cavor, teljesen más képességekre van szüksége, mint annak, aki házat épít vagy csatornát ás, és még azt is elképzelhetőnek tartottam, hogy alig néhány nemzedék múlva a feladataikhoz jobban alkalmazkodó emberek korábban sosem látott hatékonysággal végzik majd a munkájukat. Ki tudja, talán hosszabb távon ez a fejlődés útja, mondtam újrjárművünk ablakán kipillantva, és errefelé tart az evolúció, amely... de nem fejeztem be a mondatot, mert hirtelen elbizonytalanodtam. Túlságosan nagy volt ugyanis az ellentét az ember felemelkedéséről szóló elképzeléseim megaközött, amit láttam. A csendet néhány percen át csak a kabinunk fűtőrendszerének csöveinek pattogása és Cavor lélegzésének nesze törte meg, és az üvegtáblán túl az elme számára felfoghatatlan, roppant üresség és feketeség és vett minket körül, ahol „minden fény, minden élet és minden lét csak egy hulló csillag felvillanó és elenyésző ragyogása”, és mindez azt sugallta, hogy bármennyire is közhelyesen hangozzék: kicsinyek és esendőek vagyunk. És hogy talán a miénknél mérhetetlenül fejlettebb intelligenciák vannak odakint.

De akkor még nem tudtam szavakba önteni az érzéseim, és Cavort más dolgok foglalkoztatták. Előbb arról beszélt, hogy attól tart, hogy esetleg valamilyen földi fertőzést hurcolunk be a Hold sterilebb és fejlődésben hátrébb lévő világába; már ha van ott egyáltalán bármilyen élet. Majd pedig

80 azzal folytatta, hogy szerinte a fejlődés útja nem az általam vázolt biológiai tökéletesítés, hanem az lesz, hogy az általa felfedezett antigavitációs anyagnak köszönhetően az ember akár még a mi életünkben az egész Naprendszerre kiterjeszti az uralmát, majd pedig egyszer azon is túl.

Egészen a csillagokig.

De ez alaptalan optimizmus volt. Mint ahogy az is, hogy valamiféle felsőbbrendű értelem képviselőiként érkezünk egy legfeljebb primitív lényekkel benépesített világba. Erre gyorsan rá kellett jönnünk. Nem sokkal később már egy hideg és emberietlen holdbéli értelem fogságában voltunk, és Cavor hiába hajtogatta teljesen feleslegesen, hogy ő, a „gerinces állat”, nem fog hason csúszni „rovarok” előtt. Azok megbilincseltek, és rabszolgaként láncra vittek magukkal minket, bár kétlem, hogy értenék azt a fogalmat, hogy rabszolgaság.

És ma már azt is kétlem, hogy a földi rendszertan képes megállapítani, hogy hol állunk a többi lényhez képest a fejlődés rangsorában. Az pedig, hogy a Szeleniták nem is különbözhetek volna tőlünk jobban, nem jelentette azt, hogy gyengébbek lennének. Sőt, a zord holdbéli körülmények között minden bizonnyal gyorsabban működött az evolúció, mint nálunk.

De amikor immár békés, földbéli körülmények között London utcáin sétálva vagy ismerőseimmel találkozáskor és a fejlett civilizáció előnyeit élvezve mindezt átláttam, még mindig nem tudtam máshogy gondolni az egészre, mint egy szerencsétlenül végződött expedícióra, amely során a társam áldozatául esik egy barbár vidék bennszülötteinek. Mi pedig nem térhetünk vissza ugyan a Holdra, mert Carvor tudása nélkül képtelenek vagyunk újabb újráművet építeni, de ők ugyanúgy nem fognak idejönni, mint ahogy egy vad törzs sem indít expedíciót Angliába.

Aztán évek teltek el, mire közé tettem élményeimet Emberek a Holdban címmel, és ez további elismertséget hozott nekem, mint írónak, még ha a főszerkesztőtől és néhány közeli barátomtól eltekintve mindenki azt hitte is, hogy ez csupán egy újabb tudományos románc. Hogy ugyanolyan gondolati játék, mint amilyen a Világok harca is volt, amelyben azt rajzoltam meg, hogy miként indítanak inváziót a Föld ellen a marsiak, és ez az invázió miként fül kudarcba az evolúciónak köszönhetően, amely ebben az esetben a mi oldalunkon állt.

Ugyanis a történet végén egy földi fertőzés elpusztítja a támadókat.

Én pedig már-már hajlamos lettem volna ha nem is elfeledni, de legalábbis agyam egy hátsó zugába száműzni mindazt, ami Cavorral kapcsolatos, és csak időnként tűnődni el azon, hogy vajon él-e még egyáltalán. És hogy amennyiben életben van egyedül, társak és egy szerető nő közelsége nélkül,

akkor vajon milyen erős vágyakozást érez szülőbolygója és a többi ember után, ha a Hold-mogul parancsára olykor felengedik a felszínre, hogy egy kráter mélyéről bámulja a kék és fehér színekben tündöklő, távoli földgolyót felhőrendszereivel és kontinenseivel.

Talán még az éjszakánként fényárban úszó városok fényeit is meg tudja figyelni, gondoltam, a holdbéliek erre a célra kitenyészttet csillagászai pedig, akiknek a szeme módosult ehhez a feladathoz, talán még azt az utcai lámpást is látják, melynek fénykörén kívül állva felfelé bámulok, miközben a város éjszakai zajai vesznek körül. 81

De mindez persze a fantázia játéka csupán, mert nem tudom, hogy miként történt valójában. Tulajdonképpen semmit sem tudok, legfeljebb azt, hogy annak idején Cavor már utalt rá az egyik táviratában, hogy a holdbéliek „*a Föld tömörségéből eddiglé hajlandóak voltak azt a következtetést levonni, hogy a Föld lakhatatlan*”, amíg tudomást nem szereztek a létezésünkről expedíciónk révén. Meg azt, hogy az Emberek a holdban megjelenése óta újabb évek teltek el, amikor váratlanul Wendigee telegrammot küldött nekem, és ebben az állt, hogy újabb üzenetet fogott a Holdról, és ezen aláírásként Cavor neve szerepelt.

Éppen a Nemzetközi Eugenikai Társaság Konferenciáján vettem részt a British Museum dísztermében, de innentől kezdve ahelyett, hogy az ember biológiai felemelkedéséről szóló előadásokra figyeltem volna, azon tűnődtem, hogy köszönhetően bolygónk sajátos helyzetének, nagyobb tömegének és ebből következően vastag légkörének, az itteni klimatikus viszonyok egészen olyanok, mint a Hold belsejében, ahol Cavor az elmúlt időt kénytelen volt tölteni a Szelenitek között. Később a távirat szövege szerint megszökött tőlük, bevette magát egy használaton kívüli járatba, és végül hosszas megfigyelések után képes volt annyira elsajátítani korábbi fogva tartói viselkedését meg szokásait, hogy szabadon járhatott-kelhetett közöttük, mintha csak ő is valamiféle különös holdbéli rovar lenne. És azt is hozzátette, hogy hamarosan visszatér a Földre. Vagy én legalábbis így fordítottam le magamban, mert a szövegben az szerepelt, hogy „átjön” ide. Helyenként sután és majdnem érthetetlenül fogalmazott, mint aki nem teljesen ura a nyelvnek, de ezt annak tulajdonítottam, hogy minden bizonnyal meg kellett tanulnia a holdbéliek miénktől teljesen eltérő logikájú beszédét, és az lassanként átszivárgott a gondolataiba és talán még az álmaiba is.

Ma sem tudom pontosan, hogy mi az igazság.

Vizsgont még aznap délután felvettem Wendigee-vel a kapcsolatot – és innentől akár ne is folytatom, mert az elkövetkezendő események rossz fényben tüntethetnek fel, bár legalább a jó szándékomat nem vitathatja senki.

De az utólag immár teljesen felesleges moralizálás helyett ott vannak a tények: a rádióadó, amelyet a birtokomon, Wokingban állítottunk fel pajták és szántóföldek meg elvirágzott cseresznyefák között; az alkonyatkor lilás-vörös ég és aztán a lágy, fehér fényben fürdő telihold a horizont felett.

82 Meg a jel, amelyet, akárha bolygóközi világítótorony lenne, folyamatosan sugárzott ez a rádióadó. Aztán az újabb, holdi üzenet és a várakozás újabb napjai és az égbolt, amely a késő nyári éjszakában mintha „*a csillagporral lett volna behintve*”, miközben az Ottershaw-i obszervatóriumtól kölcsönkapott távcsővel kémleltem a sötét és üres világtér mélységeit, melyen keresztül percről percre közelebb jutott hozzánk az antigravitációs anyaggal burkolt gömb, amelyben Cavor is érkezni fog.

Vagy legalábbis ez állt az utolsó, ismét csak botladozó nyelvű táviratban, és az óriási, úrközi szerkezet fedélzetén valóban volt is egy test, amely furcsán, megnövekedve, felpuffadva és eltorzulva ugyan, de mintha az tényleg övé lett volna.

És volt rajta több ezer Szelenit is, akik most elkezdtek kitódulni belőle.

Szemmel láthatóan erősebbek voltak azoknál, akikkel odafent, a Holdon találkoztam, és bár a nagyobb nehézkedés ellenére is könnyedén mozgottak, néhányat azért megöltem közülük egy, a pajta mellől felkapott ásóval, mielőtt legyűrték engem meg Wendigee-t, aki velem vállvetve harcolt. Aztán egy ütés érte a fejem, és amikor magamhoz tértem, egy földalatti üregben feküdtem megbéklyózva. Nem messze tőlem, egy hordágszerű konstrukción ott volt mindaz, ami Cavorból maradt.

Lélegzett, de hiába szólongattuk, nem reagált. Nem is hallotta, vagy csupán nem tudott mozdulni – de hát végső soron sem számít.

Ennek a történetnek a lejegyzése során már mentegetőztem amiatt, hogy nem értem, mi történt. Minden bizonnyal ugyanolyan rosszul végzem történelmi feladatokat is, mint ahogy máskülönben is kudarcot vallottam, de ezúttal sem mondhatok mást, mint hogy máig sem világos a számomra, hogy valahai társam egyszerűen gyengének bizonyult-e; túlságosan vágyott-e vissza ide, és elárult nem csak engem, de az egész emberiséget is; vagy pedig valamilyen, a földiek előtt ismeretlen módszerrel kiszippantották belőle mindazt a tudást, amire szükségük volt a Föld elleni invázió járműveinek megépítéséhez.

Ezen töprengtem egy ideig földalatti börtönömben, amely akár egy holdi járat is lehetett volna. A bolygónkat lerohanó Szelenitek között szép számmal voltak olyanok, akik szervezete az ilyen munkákhoz alkalmazkodott, és ők ásták ki.

Közben a vér már megalvadt a homlokomon, és egyszerre csak tompa és távolinak ható dübbenést hallottam: éppen egy újabb holdi gömb ért földet. Számolni kezdtem a pulzusomat. Még százig sem jutottam, amikor ismét

ugyanaz a zaj következett, és így ment órákon keresztül, egészen hajnalig. Én pedig tehetetlen voltam, és mivel az üreget hideg és kék, mesterséges holdi fény világította be, közben azt is észrevettem, hogy Wendigee bőréen apró, tűhegynyi, kék pöttyök jelennek meg. De akkor még azt gondoltam, hogy... nem, nem is tudom, hogy mit, és milyen magyarázattal próbáltam megnyugtatni magam, miközben kábán és aggódva vizsgáltam végig a saját testemet a fertőzés nyomai után, amennyire láncaim engedték.

Napokig feküdtünk ott tehetetlenül, mire értünk jötték. Wendigee egyszer sem tért magához, és hamarosan meg is halt, úgyhogy nem lehetett tanúja, hogy amikor váratlanul felnyitják felettünk a csapóajtót, odakint nyári hajnal van, az almafa ágai között feketerigó énekel, a talaj felett könnyű pára lebeg, a levegőben pedig érezni a közelgő aratás illatát.

Akkor tudtam csak meg, hogy borzalmas áldozatok árán megállították és megsemmisítették a London felé tartó Szeleniteket. A kiszabadítóim ruhája fekete volt a lőporfüsttől. Wokingban házról házra előrenyomulva harcoltak, és amikor elfogyott lőszerük, akkor szuronynyal, késsel, akár puszta kézzel is. Szétszórta őket a Szelenitek egy ellentámadása, amely a közeli homokbányából indult, és mely során sosem látott fegyvereket vetettek be ellenük: ahhoz hasonló „halálsugarakat”, mint amiket én írtam le a Világok harcában, de a döntő összecsapásban mégis az emberek győztek. Ez nem a technológián múlt, hanem kizárólag az eltökéltségen, bátorságon és akaratereőn: olyan tulajdonságokon, mellyel csak a „gerincesek” rendelkeznek, de a rovarok nem. Ha patetikusan akarnék fogalmazni, akkor azt mondanám, hogy a hazaszereteten. Amihez nem elég a gépies önfeláldozás.

A legtöbben sebesültek voltak. Volt, aki megvakult, másoknak a lába, a keze vagy az arca roncsolódott szét. A levegőben érezni lehetett az üszkösödő hús édeskés szagát. De ők valahogy legalább túléltek, míg az angol ifjúság legjava odaveszett: bolti segédek, költők, egyetemisták, tisztisiskolások, és ott, Wokingban még azt hittük, hogy mindez nem hiába történt.

Ma már máshogy gondolom. Azt a betegséget ugyanis, amely a szerencsétlen Wendigeevel is végzett a földalatti üregben, mindenki megkapta. Vagy majdnem mindenki: talán az amazóniai esőerdőkben él olyan törzs, amely nem, de nem lehetek biztos benne, mert nem sikerült kiderítenünk, hogy a járvány pontosan hogyan terjed.

És nem is ez a lényeg. Hanem az, hogy a különböző emberek szervezete nagyon is eltérően reagált. A legtöbbeket gyorsan megölte; az a borzalmas mészárlás, amelyet a kór végzett közöttünk, majdhogynem ahhoz fogható, mint amit én írtam annak idején a marsiakkal végző mikrobákról.

De csak majdnem, ugyanis közöttünk akadtak, akik túléltek. Talán minden tízedik ember. Lehet, hogy mert erősebb volt a szervezetük: vagy éppen ellenkezőleg: azért, mert az kevesebb ellenállást fejtett ki, amikor be kellett fogadnia az idegen világból érkezett csírákat. De a végeredményt tekintve amúgy is mindegy.

Az emberiség akkoriban, a támadás első hulláma előtt úgy népesítette be bolygónk felszínét, akár az ázalogok a pocsolya vizét, számolatlanul, úgyhogy még ha milliószámra hullottak is, sokan maradtak, akiknek még a halálnál is rosszabb sors jutott. Ők ugyanis lassú biológiai és mentális átalakuláson mentek keresztül. Lassanként, keserves és megalázó hónapok alatt külsőre is hasonultak uraikhoz, akik – vagy még inkább amik – ellentmondás nélkül hajtják végre a Hold-mogul parancsait.

És ezzel lényegében vége is.

A Szelenitek évtizedeken keresztül furkálták a kontinensek szilárd talpatát, üregeket vájva Európa, Ázsia és Amerika hegységeibe és azokat alagútrendszerrel kötve össze. Mi pedig, azon néhányak, akik a szó hagyományos értelmében emberek maradtunk, egyszerre tehetetlenül és értetlenül figyeltük a változásokat. Még az sem sejtjük, hogy vajon véletlenül, egyfajta számítási hiba eredményeként maradtunk-e meg eredeti állapotunkban, vagy pedig ezzel is valamilyen céljuk van-e a holdiaknak. Az viszont nagyon is pontosan látjuk, hogy a valahai emberiség erőforrásait, erejét, ügyességét, ásványait és bolygóját használják ugródeszkául a továbbinduláshoz, és éjszakánként, amennyiben magamat a valahai British Museum romladozó dísztermében meghúзва nem tudok aludni, akkor elég az ablakhoz lépnem, hogy megfigyelhessem, amint olykor újabb gigászi űrjárművek emelkednek könnyű buborékként az ég: a Mars, a Jupiter, a Vénusz vagy a kisbolygó-övezet felé. A fedélzetükön a Szeleniták mellett ott vannak a mostanra élő szármokokká átalakult, valahai emberi faj tagjai is.

Ezen a ponton eszembe jut, hogy annak idején, a Föld és Hold közötti úton az ablakon kipillantva tintafekete sötétséget láttam, és csak itt-ott ragyogott fel benne egy távoli és talán más értelmes faj által lakott nap csilлагfénye. Mi pedig Cavorral egyáltalán nem így képzeltük azt a folyamatot, mely révén az emberi faj tagjai meghódítják a Világmindenséget. Aztán az jut az eszembe, hogy egy idegen bolygó lakója számára talán egy és ugyanazon faj tagjainak fognak tűnni a holdbéliek meg az áthalkult homo sapiens, aztán elalszom, és arról álmodom, hogy mi, emberek indulunk a Cavorit-gömbökben a világtér mélységei felé, nem pedig ők, a Szelenit-rovarok, akik mindenben olyan gyűlöletesen különböznek tőlünk.

(Megjegyzés: a szövegben szereplő, dőlt betűs idézetek H. G. Wells: Emberek a Holdban című művéből származnak.)

